

(RESSENYES)

Albert MUSSONS I AGELL
Lluïsos de Gràcia.
Una crònica de 150 anys. 1855-2005
Barcelona: Lluïsos de Gràcia, 2005, 167 p.

Una història molt densa

Un tòpic llargament repetit és el de referir-se a la fortalesa associativa del país i al dinamisme de la seva societat civil. Dic que és un tòpic perquè massa vegades és una afirmació a l'engròs, que es fonamenta més en un desig que no pas en una anàlisi real. I també perquè moltes vegades els conceptes d'associacionisme i societat civil s'utilitzen amb excessiva alegria, sense tenir en compte les diferents naturaleses i objectius de les agrupacions socials, que fins i tot poden ser diametralment oposades.

Per tot això és imprescindible anar aportant un coneixement real i seriós sobre les formes d'organització col·lectiva que han anat funcionant al llarg del temps, per interrogar-se, en definitiva, sobre la mateixa història social del país. Aquesta és la línia que ha seguit Albert Mussons en aquesta monografia sobre els Lluïsos de Gràcia, una de les entitats més antigues que encara avui funcionen a la ciutat de Barcelona, més específicament a l'antiga vila de Gràcia. Mussons, membre actiu del Taller de Gràcia, és un periodista doblat d'historiador i gran coneixedor de la història de Gràcia, sobre la qual ja ha publicat diverses obres que corren paral·leles a aquesta, ja que la pregunta sempre ha estat la mateixa: les formes d'articulació d'aquesta comunitat, ja sigui a través de la premsa, de les organitzacions juvenils o del lleure.

Amb aquest bagatge, l'autor s'endinsa en una història panoràmica dels Lluïsos, amb cent cinquanta anys d'associacionisme i canvis socials. És una entitat nascuda del catolicisme, amb el pompós nom de Corte Angélica de San Luis Gonzaga de Gràcia, que es transforma en una entitat laica i que en els darrers temps ha tingut dues dones a la presidència. I, naturalment, en un període tan llarg de temps no només han passat moltes coses, sinó que la societat graciencina en què s'insereix l'entitat s'ha transformat notablement, de manera que la monografia ens ofereix un repàs força interessant d'aquests canvis. El llibre, doncs, analitza la història de l'entitat, però

sempre tenint presents les raons profundes externes als Lluïsos que ajuden a entendre els canvis que s'hi viuen portes endins. En aquest sentit, és interessant remarcar que l'entitat estava pensada, inicialment, només per a joves solters –a més, havien de ser decents, és a dir, aquells que no eren «vicioso, ocioso o desaliñado»– i a poc a poc va anar obrint pas als homes casats. L'hegemonia masculina va perllongar-se moltíssim: i l'acceptació amb plenitud de drets de les dones no es va sancionar fins al 1969.

És impossible referir-se en l'espai d'aquesta ressenya a totes les etapes i tota l'activitat generada als Lluïsos, on trobem des de l'excursionisme al cant coral, el bàsquet, l'atletisme, el teatre o les conferències, per citar només algunes de les seccions de la casa. Per això, posats a triar una etapa especialment interessant de la història dels Lluïsos, particularment destacaria les dècades de 1960 i 1970, quan experimenten un tomb molt important i deixen de ser l'entitat catòlica identificada amb els sectors conservadors graciencs per anar convertint-se en un espai on els joves contestataris troben les condicions per impulsar grups experimentals de teatre, cinefòrums, conferències d'intel·lectuals opositors al franquisme, etcètera. Aquesta feina fou impulsada pel grup Juniors, i va poder fer-se realitat gràcies al canvi d'orientació que va dur a terme el president Martí Buch a partir de 1965. Les coses anaven canviant, i l'extrema dreta ho va capir perfectament. Per això el 1967 va llançar una ampolla de líquid inflamable contra el local social. Naturalment el canvi que estava vivint l'entitat, en un context en què sorgien noves generacions decididament distanciades del franquisme, ens ajuda a entendre també els passos que van fer sectors significatius del catolicisme català en aquesta mateixa direcció. I, lògicament, també les resistències a un canvi tan decisiu. La història dels Lluïsos n'és un exemple molt adient, amb unes eleccions internes molt polaritzades el 1969, però també amb una clara implicació en les lluites veïnals els anys posteriors, que culmina amb l'adhesió a l'Assemblea de Catalunya, el maig de 1976, i l'accés a la presidència de M. Teresa Draper, la primera dona que va exercir aquest càrrec.

Consolidada la democràcia, els Lluïsos van haver de redefinir-se, la qual cosa es va fer amb una mena de “congrés constituent” (1983), que va marcar la direcció que ha emprès en els darrers anys la històrica entitat. Aquesta va veure reconeguda la seva trajectòria el 1996, quan li va ser concedida la Creu de Sant Jordi.

La recerca sobre els Lluïsos que ha fet Albert Mussons compleix perfectament els seus objectius, però alhora deixa el lector amb ganes de saber més sobre molts aspectes. Segurament el que caldria és que aquesta obra esdevingués la base de noves investigacions específiques sobre períodes concrets de la història d'aquesta entitat graciencina.

Carles Santacana

Antoni SAUMELL
SOLER, Ramon
ARNABAT MATA,
Jordi ROMEU
ROVIRA
**Estació de Viticultura i
Enologia de Vilafranca
del Penedès 1903-2003.
Cent anys d'història**
*Barcelona: Generalitat
de Catalunya. Institut Català de la Vinya
i el Vi, 2003, 424 p.*

Una entitat d'investigació i de servei

El llibre, escrit per tres investigadors penedesencs, és un compendi de les principals vicissituds que ha viscut un organisme forjat per ajudar el sector del vi, des del començament del segle XX fins a l'actualitat més propera. Aquesta amplitud cronològica és precisament una de les qualitats del llibre, que no es limita a analitzar el passat sinó que aporta reflexions de present i insinuacions de futur a un sector caracteritzat per fluctuar per oscil·lacions de preus i de mercat, a causa, gairebé sempre, del fet de tenir escassos referents del demà. Tot i que no és el primer llibre de tema agrarista que s'endinsa en la perspectiva de futur, la circumstància de plantejar-ho prefigura una implicació dels autors, una connexió entre la investigació i la vivència, aspectes que són d'agrair. El volum s'estructura en tres parts, cadascuna escrita per un signant. La primera, escrita per Antoni Saumell, abasta fins al període de la Guerra Civil i presenta, en paraules dels autors, una «erudició àmplia», atès que prové d'un antic treball universitari recuperat. La part corresponent al període del franquisme i la Transició, obra de Ramon Arnabat, i la que presenta des dels anys vuitanta del segle passat fins als nostres dies, signada per Jordi Romeu, són escrites per a l'ocasió. Convenim, però, que tot i això les parts estan encaixades en un tot harmònic, com queda demostrat pel bon aparell bibliogràfic i de recerca amb què es basteix la investigació de cadascun dels treballs. El llibre, curiosament presentat, retrata, en síntesi, allò que va ser i és un organisme al servei d'una causa: l'estudi del vi i de tot allò que comporta en totes les seves múltiples facetes, des de la feina de plantació de la vinya fins a la distribució i venda del preuat líquid.

La part escrita pel malaguanyat Antoni Saumell examina què va representar l'Estació de Viticultura i Enologia de Vilafranca del Penedès fins al període de guerra, una

etapa en què el director Cristòfor Mestre va esdevenir-ne l'ànima. És un apartat riquíssim de reflexions i matissos que mostra el paper de l'Estació en l'embat per intentar modernitzar la viticultura catalana que promouien els grups socials del catalanisme conservador, tant des d'organismes públics com des d'entitats agràries. L'Estació, en aquest període, va oferir sobretot formació i servei tècnic. En la seva acció s'observa que van ser els grans propietaris productors, els criadors i els comerciants de vins els beneficiaris de l'empenta de l'Estació, mentre que els petits propietaris i els parcers restaven bastant allunyats de les possibilitats de millorament. Saumell remarca també el paper de l'Estació de Vilafranca en la lluita contra el frau del vins, aspecte que la va portar a ser un referent estatal i internacional. Seria igualment significativa la marxa desdibuixada de l'organisme durant la dictadura de Primo de Rivera, amb un intent de desmantellar l'Estació, i la de l'època de la República, culminació d'un declivi emprenedor, per tal com se sabia el que tothom pensava i com actuava.

La part escrita per Ramon Arnabat se centra en el període franquista, que divideix en dos grans blocs: fins al 1960, i fins al tortuós camí de la Transició. En la primera part destaca qüestions com la pèrdua d'empenta de l'Estació, la minva del procés formatiu dels pagesos i l'escassa presència en congressos internacionals. Significativa i perspicaç és l'anàlisi del personal i la seva adscripció ideològica. En la segona part es presenta una Estació més oberta de mires, amb una participació més lligada al territori i amb visió de futur, com es demostrà amb la creació de la Denominació d'Origen Penedès o amb l'ajut a les exportacions de cava.

El tercer bloc, obra de Jordi Romeu, s'endinsa en un diagnòstic de la vitivinicultura catalana de l'any 1979, basat de diversos paràmetres com l'edat dels pagesos, la superfície de les explotacions i la forma de treball i contractual, entre altres, sense descurar el paper del sindicalisme de la Unió de Pagesos, com a eix vertebrador per una dignitat malmesa. Així mateix presenta els papers diferenciats però alhora aglutinadors de l'INCAVI, de la Cooperativa Vinícola del Penedès, de la represa d'una investigació d'alt nivell, dels canvis tecnològics, de l'expansió comercial i de la forma maldestra com es compra el raïm, insinuant el paper que li tocarà fer a l'Estació en el futur.

El llibre, d'alt nivell, és del tot recomanable. Hi queda reflectit el referent científic de l'Estació, en la perspectiva de què va significar com organisme abocat a millorar l'estructura productiva i la comercialització. I també presenta visions raonades per una política vinícola en la qual no s'haurien de produir errors que enterbolissin un panorama poc definit, malgrat que pot ser prometedor.

Antoni Gavaldà
Universitat Rovira i Virgili